

dr hab. Agnieszka Malarewicz-Jakubów, Prof. UwB
Katedra Prawa Cywilnego-Zakład Prawa Handlowego
Wydział Prawa
Uniwersytetu w Białymstoku

Białystok, dnia 6 kwietnia 2018 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Joanny Wiak

Status prawny finansującego jako strony umowy leasingu według kodeksu cywilnego

- 1. Przedmiotem recenzowanej rozprawy doktorskiej jest problematyka statusu prawnego finansującego jako strony umowy leasingu według kodeksu cywilnego. Cele, kształt, rola i charakter regulacji prawnych leasingu są przedmiotem wielu dyskusji i budzą szereg kontrowersji. Niewątpliwie jest to istotny problem badawczy, szczególnie z tego względu, że finansujący to przedsiębiorca, a jego obowiązki oraz prawa są korelatami uprawnień i obowiązków korzystającego. Status prawny finansującego nie jest typowy, sytuacja prawna niejednolita i dyskusyjna. Z pewnością potrzebne jest monograficzne opracowanie leasingu, ale z cywilnoprawnego, a nie ekonomicznego punktu widzenia. Autorka za cel pracy postawiła sobie wykazanie, które z praw, obowiązków i zasad odpowiedzialności kontraktowej finansującego stanowią zasadniczy, niezmienny element jego pozycji prawnej oraz które z nich mogą zostać wyłączone lub ukształtowane odmiennie. Istotnym, poddanym analizie w pracy, zagadnieniem jest wyznaczenie granic dopuszczalnych modyfikacji, zakreślonych treścią zasady swobody umów. Podstawową tezą, której broni Autorka, jest możliwość wyodrębnienia zasadniczych sposobów*

ukształtowania pozycji prawnej finansującego, jego statusu ustawowego jako modelowego oraz dopuszczalnych jego zmodyfikowanych wersji. Słusznie uznała, że strony umowy leasingu, w granicach swobody umów mogą modyfikować postanowienia kreujące ustawową pozycję prawną finansującego poprzez odmienne ukształtowanie, uzupełnienie lub odrzucenie poszczególnych postanowień umowy. W szczególności za istotną modyfikację uznała ukształtowanie sytuacji prawnej finansującego w umowie leasingu z przeniesieniem własności lub użytkowania wieczystego rzeczy na korzystającego. W ten sposób skonstruowany status finansującego nazywa „umownym z opcją przewłaszczenia”. W sposób jasny i klarowny Autorka wyjaśnia, co rozumie pod pojęciem statusu prawnego finansującego i wskazuje, że w pracy interesuje ją ten status wyłącznie w ujęciu wąskim, gdzie przepisy kodeksu cywilnego stanowią podstawę konstrukcyjną dla wyznaczenia pozycji prawnej finansującego w prawie polskim. Dokonanie analizy w celu rozwiązania problemu statusu prawnego finansującego w umowie leasingu jest zadaniem niełatwym, ambitnym i ze wszech miar znaczącym. Ranga recenzowanej rozprawy jest więc ogromna tak z prawnych, jak też z praktycznych względów. Rozprawa ta ma ponadto istotne znaczenie dla teoretycznych i koncepcyjnych ujęć problematyki leasingu. Mamy tutaj trudną materię przenikania ustawowego statusu finansującego, wyznaczanego przez imperatywne, semiimperatywne i dyspozytywne normy prawne. Problematyka ta budzi szereg pytań, kontrowersji i dyskusji. Nie ma jednoznacznych granic dopuszczalnych modyfikacji umowy leasingu przez strony, dlatego uzasadnienie prawne statusu finansującego jest istotnym problemem badawczym.

Podniesione racje wskazują na pozytywną ocenę wyboru tematu recenzowanej rozprawy. Wybór tematu uzasadnia też brak w piśmiennictwie prawniczym kompleksowych analiz cywilnoprawnych dotyczących przedmiotowych w

rozprawie kwestii. W literaturze przedmiotu nie ma opracowania całościowo, kompleksowo omawiającego zagadnienie statusu prawnego finansującego. Większość opracowań dotyczących leasingu dotyczy analizy prawnej kwestii ekonomicznych wynikających z tej umowy.

II. Rozważania przeprowadzone w recenzowanej rozprawie oparte są na różnych metodach badawczych. Główną jest metoda dogmatyczno-prawna. Autorka skoncentrowała się na analizie norm prawnych zawartych w tytule XVII kodeksu cywilnego i dostępnych materiałów źródłowych. Stosuje również metodę formalno-dogmatyczną w celu rozpatrzenia dotychczasowego dorobku judykatury i doktryny w kontekście przedmiotowych zagadnień. Na aprobatę zasługuje świadoma rezygnacja z metody porównawczej, co, jak słusznie podkreśla, wiązałoby się z koniecznością przesunięcia akcentu na porównania międzysystemowe, które nie mieszczą się w przyjętym przez Autorkę założeniu opracowania i zanalizowania pozycji prawnej finansującego jako strony umowy leasingu według kodeksu cywilnego. Zastosowane metody badawcze należy uznać za właściwe dla osiągnięcia celów rozprawy. Zastosowanie tych metod uważam za niezbędne, ale podkreślam, że sposób ich wykorzystania świadczy o dojrzałości badawczej i naukowej Doktorantki, o dobrze opanowanej umiejętności prowadzenia badań naukowych i analizy przedmiotowych zagadnień.

III. Konstrukcja pracy poświęconej ustaleniu statusu prawnego finansującego jako strony umowy leasingu według kodeksu cywilnego może być różnie kształtowana. Autorka podzieliła rozprawę na sześć części: „Wstęp”, cztery rozdziały oraz „Zakończenie”.

„Wstęp” to wartościowa część rozprawy, w której jasno wskazane zostały zagadnienia, jakie Autorka będzie rozważała oraz oceniała w poszczególnych rozdziałach. „Wstęp” zawiera wiele trafnych uwag i twierdzeń o systemowym charakterze. Już w jednym z pierwszych akapitów Doktorantka wskazała hipotezę badawczą, twierdząc, że prawa, obowiązki i zasady odpowiedzialności kontraktowej finansującego stanowią zasadniczy, niezmienny element jego

pozycji prawnej. Jednocześnie podkreśliła, że mogą one zostać przez strony umowy wyłączone lub ukształtowane odmiennie. Taki wniosek, postawiony we wstępie do dysertacji, w sposób jasny i kategoryczny tłumaczy przeprowadzenie analizy przedmiotowych zagadnień poprzez kompleksowe zbadanie funkcjonowania w tym zakresie przepisów kodeksu cywilnego. Jest to właściwy i bardzo klarowny początek rozprawy.

Podstawowy charakter ma uwaga Autorki, iż "(...) status prawny finansującego oznacza jego sytuację (pozycję) prawną wyznaczaną przez szczegółowe elementy wynikające z zawartej umowy leasingu. (...)". (s.12). To uzasadnia podjęcie przez Autorkę ciężaru analizy przedmiotowych zagadnień. Mając to na uwadze, za właściwie sformułowane należy uznać cele rozprawy, która ma odpowiedzieć na pytanie, które z praw, obowiązków i zasad odpowiedzialności kontraktowej finansującego stanowią zasadniczy, niezmienny element jego pozycji prawnej, a które mogą podlegać modyfikacjom polegającym na ich odmiennym ukształtowaniu lub wyłączeniu. To bardzo doniosły cel rozprawy i z pewnością zasługujący na aprobatę, gdyż w praktyce korzystanie z konstrukcji umowy leasingu, może nieść za sobą szereg niebezpieczeństw i zjawisk dysfunkcyjnych, nawet wypaczających jego ustawowo określoną istotę. Cele pracy, wskazane przez Autorkę, zasługują na pełną aprobatę.

IV. Rozdział I rozprawy, poświęcony jest analizie istoty umowy leasingu w relacji do statusu prawnego finansującego. Doktorantka zdefiniowała cele i funkcje umowy leasingu, pozycję prawną finansującego wobec innych podmiotów umowy leasingu i wobec różnych możliwych przedmiotów tej umowy. Podstawę analiz stanowi ustawowy wymóg posiadania przez finansującego w każdym przypadku pozycji prawnej przedsiębiorcy, który w zakresie prowadzonej przez siebie działalności leasingowej nabywa rzecz od oznaczonego zbywcy i oddaje ją do używania lub użytkowania i pobierania pożytków korzystającemu. Doktorantka rozważania w tej części pracy przeprowadza kompleksowo. Są to rozważania

interesujące, mają walor przede wszystkim informacyjny, ale stanowią też znakomity wstęp do pogłębionej, przemyślanej analizy.

V. Rozdział drugi rozprawy to dogłębna analiza problematyki wpływu treści stosunku prawnego leasingu na pozycję prawną finansującego. Autorka określiła zakres obowiązków finansującego, wyznaczających jego status. Szczegółowo omówiła obowiązki finansującego.

VI. Rozdział III zatytułowany rozprawy „Prawa finansującego wyznaczające jego status” to analiza praw finansującego: prawa do wynagrodzenia, prawa do sprawdzenia rzeczy, prawo do wyrażenia zgody na dokonanie czynności prawnej przez korzystającego, prawo do informacji, prawo żądania zwrotu rzeczy po zakończeniu leasingu, prawo zastawu. Analiza uwzględnia możliwość dokonania przez strony szeregu umownych modyfikacji praw wyznaczonych treścią przepisów kodeksu cywilnego. Zabrakło tutaj, moim zdaniem, pełniejszej analizy przyczyn modyfikacji, celów, jakie przyświecają stronom.

VII. Czwarty rozdział dysertacji dotyczy problematyki statusu prawnego finansującego wynikającego z jego odpowiedzialności z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy leasingu. Szczególną rolę przypisuje Autorka odmiennemu ukształtowaniu pozycji finansującego w porównaniu z zasadami ogólnymi odpowiedzialności kontraktowej, co jest związane z naruszeniem jego obowiązku przeniesienia posiadania przedmiotu leasingu w ustalonym terminie, w trybie *traditio corporealis*. Ciekawe są wnioski Autorki, dotyczące zasad odpowiedzialności finansującego za wady przedmiotu leasingu oraz dopuszczalnego zakresu ich modyfikacji. Część rozważań poświęca Autorka analizie umownego prawa odstąpienia od umowy. Czytając ten fragment rozprawy, czuje się pewien niedosyt, gdyż stwierdzenie, że: „ustawowa ochrona korzystającego zapewniająca mu uprawnienie kształtujące w postaci odstąpienia od umowy, może zostać uznana przez strony umowy leasingu za niewystarczającą” (s. 201) nie zostało przez Autorkę rozwinięte i uargumentowane.

VIII. Pracę wieńczą konkluzje, podsumowujące analizowane zagadnienia. Są poprawne, właściwie odnoszą się to tezy pracy i założeń badawczych.

XI. Strona formalna rozprawy (język, przypisy) zasługuje na pozytywną ocenę.

Przypisy sporządzone zostały starannie, a powołane w nich pozycje ujęte dokładnie. Mam drobne uwagi redakcyjne, a także dotyczące stylu i interpunkcji, które z obowiązku recenzentki skrzętnie zanotowałam, ale nie uważam za konieczne przywoływanie ich w niniejszej recenzji, gdyż nie mają one wpływu na ogólną ocenę rozprawy.

Autorka wykazała się samodzielnością stawiania i rozwiązywania problemów o dużym znaczeniu prawnym i praktycznym. Na pozytywną ocenę zasługuje uwzględnione w recenzowanej rozprawie piśmiennictwo. Wskazane, aby Autorka podała również wykaz przejrzanego orzecznictwa i wykaz aktów prawnych.

Autorka jasno i konsekwentnie formułuje tezy rozprawy. To istotna zaleta recenzowanej dysertacji. Jest to praca wartościowa, poświęcona doniosłemu tematowi, rozszerzająca zakres analiz, jakie do tej pory prowadzone były w piśmiennictwie prawniczym na temat umowy leasingu.

Mając na względzie podniesione okoliczności uważam, że rozprawa doktorska Pani Joanny Wiak spełnia warunki przewidziane w art.13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Z 2003 nr 65 poz. 595) i wnioskuję o dopuszczenie doktorantki do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Dr hab. Agnieszka Malarewicz-Jakubów, Prof. UwB